

Inleiding: Voltooid Leven?

Naast de euthanasiewet, die stervenshulp mogelijk maakt bij uitzichtloos en ondraaglijk lijden, ligt er nu een voorstel voor stervenshulp aan mensen die klaar zijn met het leven en lijden aan het vooruitzicht verder te moeten leven.

In 2010 startte een aantal mensen de initiatiefgroep Uit Vrije Wil. Zij bepleit dat vrijwillige levensbeëindiging met begeleiding van ouderen die hun leven voltooid vinden wettelijk mogelijk moet worden gemaakt. Deze groep, zegt ze, is klaar met leven en lijdt aan het vooruitzicht verder te moeten leven. Neem hun noodkreet serieus en regel dat zij op een waardige manier afscheid van het leven kunnen nemen. De initiatiefgroep verzamelde een flink aantal handtekeningen en bood de Tweede kamer een petitie aan. Na de gebruikelijke tussenstappen van een adviescommissie en dergelijke heeft nu de Tweede Kamer een wetsvoorstel aanvaard. De eerste Kamer moet het voorstel nog behandelen. In de formatiebesprekingen is dit voorstel ook een onderwerp, want het CDA is tegen dit voorstel en VVD, D66 en GL waren voor.

Voor het gesprek vandaag wil ik met elkaar in gesprek gaan over ons levenseinde. Kunnen wij ons indenken dat wij zelf ooit ons leven voltooid zullen vinden en dat wij zo zullen lijden aan het vooruitzicht dat ons levenseinde nog niet snel in zicht is, dat wij zelf zouden willen kiezen voor een vrijwillig levenseinde, een vrijwillige dood.

Want als de dood niet onverwacht komt, dan valt te verwachten dat als we ouder en ouder worden stapsgewijs onze levenskracht vermindert en ons lichaam en onze zintuigen hier en daar of veelvuldig gaan haperen. We worden afhankelijker van zorg en hulpmiddelen. We kunnen minder zelfstandig leven. Langzaam raken we geïsoleerd van alles wat we vroeger zinvol leven vonden en we vragen ons af wat het leven ons nog kan brengen.

Deze beleving van het levenseinde staat natuurlijk niet los van hoe we nu ons leven zinvol vorm geven. Wij willen graag autonoom zijn, op eigen vermogen en volgens eigen keuzes ons leven kunnen leven. En wat dan als die autonomie verloren gaat? Er niet veel meer te kiezen valt. Dan ben je toch klaar met je leven en is het leven voltooid. Dan mogen we toch zelf de keuze maken dat ons leven is voltooid en dat we op een zelfgekozen moment waardig mogen sterven?

Op deze visie op het leven is vanuit allerlei invalshoeken kritiek geleverd. Want wat is een voltooid leven? Er is geen lijst van wat je in je leven zou moeten doen. Maar sterk en onafhankelijk zijn, iemand die wat presteert, is voor veel mensen inspiratiebron, maar het leven is toch ook kwetsbaar en ziek zijn, gebreken en beperkingen kennen, afhankelijk zijn van hulp en zorg en niet alleen als we ouder worden. En leerde Boeddha al niet aan zijn leerlingen dat het leven lijden is?

Met die afhankelijkheden en die kwetsbaarheid moeten we rekening houden in de samenleving. En laten we onszelf niet voor de gek houden: Sterk zijn, autonoom, een individu die wat van zijn leven maakt, geslaagd en productief, is dat niet een te mooi opgepoetst beeld van ons ego? Moeten we vanuit de erkenning dat we ook afhankelijk en kwetsbaar zijn en zorg behoeven anders naar levenseinde en dood kijken?

Gespreksvragen

Gespreksronde 1 Voltooid leven?

- Voor de wet is iedere volwassene (autonoom) in staat om zelf beslissingen over zijn leven te nemen, met uitzondering van bijzondere situaties (o.a. onder curatele, bewindvoerder, gevangen). Mensen nemen hun beslissingen ook in samenhang met wat anderen doen (groepsgedrag). Hoe staat het met jouw autonomie?
- Zou je de directe dreiging van verlies aan autonomie op hoge leeftijd een belangrijke reden vinden voor een zelfgekozen levenseinde?
- Heb je een andere kijk op voltooid leven en autonomie dan uit het wetsvoorstel naar voren komt?

Gespreksronde 2 Mijn vooruitzichten

- Zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen voor ouderen is de huidige norm. Daarom kan hulp en zorg aan huis komen. Sociale contacten en activiteiten, bezoek en aandacht, moeten van familie en vrienden komen.
Verwacht je dat die sociale contacten er voldoende voor je zullen zijn als je in die situatie komt?
- Zou je het gevoel van eenzaamheid, het gevoel dat je bijna niemand meer kent, leegte, en afhankelijkheid een belangrijke reden vinden voor een zelfgekozen levenseinde?
- Zou het je gerust stellen dat je voor een vrijwillig levenseinde kan kiezen als je eenzaamheid, leegte en verlies van familie en vrienden ervaart?

Gespreksronde 3 Wat kunnen wij doen?

- Wat kunnen wij doen voor ouderen in de levensfase dat ze moeilijker sociale contacten kunnen onderhouden?
- Wat kunnen wij nu doen om te voorkomen dat wij later vereenzamen door het afnemen van onze krachten en vermogens?